

SZÉPIRODALMI FIGYELŐ.

42-ik szám.

Szerkesztői szállás,

hová a lap szellemi részét illető küldemények utasítandók : Üllői-ut és Kisfaludy-utca sarkán 11-ik szám.

Megjelenik e lap csütörtökön.

Előfizetés helyben házhoz hordva, vidéken postai szétküldéssel, *félévre 5 ft. egész évre 10 ft.*

Kiadó hivatal,

hová az előfizetési pénzek s minden a lap anyagi részét illető dolgok utasítandók : Egyetem-utca 4-ik szám.

AZ EMBER ÉS IRÓ.

A Figyelő 40-dik száma örvendetes hírrel lepett meg. Kun-Szent-Miklóson elhatározták, hogy a kritikának joga van nemcsak az író művét, hanem írói egyéniségét is *ismertetni*. Szász Károly barátom tulajdon maga adta e concessiót. Lám, ki hitte volna, hogy köztünk ily szent a békesség? Fenheti és törülheti kardját az én barátom a volt ellenfelek leterítése után (vajon igaz volna-e, hogy szegény Gyulai Pál, legalább a Sz. K. paizsára festve, ott fekszik leterítve, a Béla kezétől?) s a még bármely oldalról támadó nyilvános, vagy anonym ellenfelekre. Részemről a markolathoz sem nyulva, azt mondom neki a velencei mórral :

„... Tokjába kardod', azt a fényest!
„Megfogj' a rozsa künn a harmaton.
„Személyedet mélyebben tisztetem,
„Signór a fegyverednél...“

Nem szükséges ismét megzavarnunk a békét, nem lesz nehéz egymást megértenünk; mert egyet állítunk a földologban. — A Figyelő 39-dik számában bátorkodtam alapos *kétségemet* fejezni ki az iránt, vajon elismeri-e Szász Károly jogomat, hogy Wohl Janka, vagy akármely más költő írói egyéniségére észrevételeket irjak? Utólag elismerte, s így nem volna ok még további értekezésre is, ha azt nem állitná, hogy ez előtt sem, s hogy névszerint csak az idéu sem tagadta. Olvasóink emlékeznek azon cikkekre, melyekben Szász Károly kiméreggette a kritika határait mind tárgy, mind módor tekintetében A határjárásban igen

kényelmes utat választott. Számba sem vett folyót, hegylánczot és tengereket. Egyenes vonalakat huzott el, s nem gondolt vele, nem nyir-e le geometriai határozottságu vonala egész fontos megyéket a szellemi mappáról. Így vágta le a *lélektani* részt a kritika jurisdictiójából, — a mi nem is holmi canton vagy megye, hanem egész egy birodalom. Nem szántszándékkal tette. Nem tiltja világos szavakban, hogy az írói egyéniséget, a művek subjectiv részéből a jellemet, szóval e lélektani oldalt ki kell zárunk a kritikából. A hiba csak feledésből származik, mert, ime, mihelyt figyelmeztették rá, készséggel sietett elismerni, hogy nem kívánta elpörlni ama fontos területet! — Rendén van! — De nem írta-e csak mult martiusban, a Figyelő 338-dik lapján ezen abszolot tilalmat :

„Nem foghatom meg, miért kelljen egy mű megítélésében a művészeti szempontokon túl terjeszkedni.“

Akkor feledé, hogy van *lélektani* szempont is, még pedig nemcsak azon objectiv lélektan szempontja, mely egy drámában vagy eposban a szereplő egyének jellemének valóságát és következetességét, hanem az író meggyőződésének kisebb nagyobb erejét, érzelmei valóságát, mélységét, emelkedettségét, eszméinek szellemiségét vagy materialismusát, sőt vérmérsékletét is illetheti. Mindezt vizsgálhatja a kritika valamely műben, s mindez nem tartozik a művészeti szempontokhoz. A művészeti szempont az összhang, a megtestesítés és

kifejezés szempontja. De ki nem látja be, hogy még ide is betolakodik a művész subjectivitása? Egyebet nem említve, az összhang közel atyafiság az izléssel, s ez ismét az író számos más lelki tulajdonaival? Már pedig akkor is, ha az izlést ily módon a művész egyéniségével viszonyítva vizsgáljuk, nem a művészet, hanem a lélektan körébe vágunk át. *) Szász Károly csak a hurokat és ujjakat látja, s feledi a hangszer resonans kebelét, feledi magát a lelket, mely benne visszaverődik. Pedig mint lelkesedésre hajlandó költő nem engedi-e meg, hogy ne az emberi magasztos tetteket, hanem e tettek-ből magát az emberi lelket bámuljuk, — mint lelkész nem vallja-e, ellentétben a bogarász természet tudóssal; hogy ne csak a természeti tüneményeket, hanem e tüneményekben magát az isteni szellemet dicsérjük és magasztaljuk? A lélek azon magaslat, melyen az eredeti források közelében vagyunk, s melyről a legtávolabbi látkör nyílik a különben ki nem magyarázhatók összefüggésének tiszta felfogására. S csak az íróra nézve maradunk alant a művészi szempontoknál?

Ezek valának aggodalmaim Szász K. fenidézett szavainak olvasásánál. S nem volt-e okom? Fenebbi szavai oly félremagyarázhatatlanul tagadják a lélektani szempont jogosultságát a kritikában, hogy csak ez egy mondat is bőven elég igazolásomra. Abszolút, bevégzett, kerék, általános szabály az, oly hajthatatlan, hogy csürni csavarni nem lehet. Nem is elegyedem bő idézetekbe és magyarázatokba. Nem kérдем, miért is emlegeti ismét a 338. lapon a „művészet kizáró korlátai“t; mit ért alatta, (340. l.), hogy a kritikára nézve „a tilalmat teljes szigor-

ral kiterjeszti mindenre, a mi a művön s illetőleg fekete sorain kívül esik;“nem vitatom azon hasonlatját, mely szerint ha az író megnyitja parkját a közönségnek, indiscretio szobáiba is bebandikálnunk; mert úgy sem ért Sz. K. ez alatt magán-viszonyokat, miután ellenfele Gyulai Pál is megadja, hogy némely magán-viszonyok érintése tilos, hanem egyebet nem érthet, mint hogy az írói egyéniség ne nyulj hozzám virág; nem szükség felvilágosítást kérnem tőle ezen mondat értelmére: „a mű mindenestül az övé (t. i. a kritikusé); ez martaléka; de úgy kell azt tekintenie, mintha nem tudná, kitől eredt, mintha senkitől sem eredt, csak úgy termett volna“ — ámbár idézhetném ellenében Byron egy lángeszű kritikusának szavait, melyek szerint: „mindig bajos elválasztani a saját korunkbeli férfiak írói jellemét személyes jellemöktől,“pedig hozzátehetném még azt is, hogy nemcsak bajos, hanem valódi kritikában határos a lehetetlenséggel.

De mindezt nem teszem; — mert egyfelől amaz először idézett mondatban Sz. K. határozottan elvonja a demarcationalis vonalat a kritika jogkörére nézve; másfelől száz idézetre is azt felelheti: mindez csak kikapott egyes mondat, — s az egésznek irányát, szellemét kell fölfogni. — Ha félreértéssel vádol, fogadja el tehát még egy mentségemet. Azon cikkét, melyben a fenebbiek előfordulnak, elolvastam volt kéziratban, elolvastam megjelenésekor és azután ismét. Mindig azon reflexiókat támasztotta bennem: Ha Szász Károly ki nem feledi — mert szándékos ignorálással gyanúsítani, annyi mint roszat tenni fel — hogy a kritikában szabad, sőt szükséges a lélektani szempont is, hogy tehát szabad vizsgálni az író subjectivitását, a mi oly közel jár az író valódi egyénisége mellett, nem lett volna egész cikke elejétől végig egy óvástétel arra nézve, hogy az író személyét érinteni sem szabad. Cikke egyfelől a kritika modorát másfelől tárgyát szabja meg. Mindketőben csak attól félti a költőt, hogy személye sérthetlenségét veszélyezteti a kritika, ha egyfelől a művészet szempontját, másfelől a társadalmi hang kiméletességét át találja lépni. Annyira megy féltékenysége, hogy még a műből magából kiválóan feltűnő intenciók említését is johtalanságnak,

*) Tisztelt értekezőnk, ugylátszik, igen szűkre vonja a művészeti szempont határait a fentebbi sorokban. Vajon a művészeti szempont csupán „az összhang, megtestesítés, kivitel“ szempontja-e? Avagy nem két lényeges dolog tartozik-e hozzá: fogantás (conceptio) és kivitel? S midőn az író „érzelmei valóságát, mélységét, emelkedettségét“ stb. vizsgáljuk, túl járunk-e a művészeti szemponton? Ez megalacsonytá (nálunk ugyanis rosz hirben álló) művészeti elnevezést, elválasztva mintegy a lélektantól. Szerintünk jól mondja Szász K., hogy ne terjeszkedjék túl a kritika a művészeti szemponton; de a művészetet nem kell pusztán az executióra szorítani. A fogantás körüli vizsgálat mélyen belenyúl a lélekbe, de azért nem esik kívül a művészeti szempont határain. Lélektani lesz, de a művészet is az. Szerk.

sőt, épen a társalgási hangtól ama czikkeiben gyakran oly eltérő drasticus modorban, becsületsértésnek bélyegzi! — Ha észreveszi, mily elválthatatlanul szoros kapcsolatot képez a mű és alkotója közt az író subjectivitása, ha belátja, hogy a költemény nem egy gépíleg összealkotott sipláda, melynek kintornálása alkotója lelkétől merőben idegen valami, hanem élő ember szívének élő szava, s bármely tekintetben lelkétől lelkezett édes magzata, — nem állott volna ki protestálni az írói magán hajlék küszöbére, s egyszóval nem is keveredik polemia Gyulaival. — Részemről jót állok magamról, sőt a kritikának közelebbi, nálamnál jelesb képviselőiről, hogy a kritika magán-viszonyokat nem bántott, hogy az életnek az írói jellemhez nem tartozó részétől nemcsak idegenkedett, hanem megvetéssel fordult el mindén indiscretiotól, mely némely polemia hevében feltünedezett nálunk. Nem a kritikát és kevés számú kritikuskainkat illeti az indiscretio vádjá. Mi indíthatja tehát Sz. K.-t oly erélyes óvástételre a kritika ellen, s a költők személye mellett? A magán-viszonyok bántása nem, mert erre nem hogy gyakori, hanem ritka példák sem jogosíták fel. Nyilván tovább megy hát követelése, — s a magán-viszonyokon, a tulajdonképi sértő személyeskedésen túl, nem engedi vizsgálnunk az író jellemét: semmit, a mi a művészi szemponton túl terjed.

Ez volt a benyomás, melyet cikke tett legalább reám. Nem követelem, hogy másokra is hasonló benyomást tön, sőt azt sem, hogy e benyomás helyességét Szász K. elismerje; hanem azt igen, hogy belássa, miképen adott okot ő maga a *félreértésre*; — mert ha már annak nevezte, én sem bánom!

Volt azonban ugyanazon cikkeiben egy mindezekkel szoros kapcsolatban levő nagyon positiv állítás, melyet csak ezután kell szépen elintéznünk; mert meg nem nyugathatom benne; és mert részemről a lélektan minden tapasztalati tüneményeivel s örök törvényeivel ellenkezik. Ime:

„Hány nemes lélek, könyvében van fonák erkölestan, mint hány *gazember* irt már becses, tanulságos, *lelkesítő* könyvet? *Higyétek el, hogy az író gyakran oly különböző művétől, mint csak két tárgy lehet.*“

Fájdalom, egy szót sem hihetünk el az egészről, ha csak azt nem, hogy holmi kicsiny termetű vézna ember írhat igen vastkos foliánsokat, és egy-egy „Brontes“ termetű a legkisebb formatumban adhatja ki művét. Az is lehet, hogy a kit, nem tudom mi okon, — az emberi képzelődés gyakran szeszélyes! — könyvéből szökének képzelünk, történetesen barna ember. (Bocsánat, gyakran ily példázatokban vitatkozik Sz. K.). Ilyen, és még sok más ehhez hasonló *különböző*-ségek lehetnek az író és műve közt. De tartozik-e mindez a jellem belső lényegéhez? — Szász Károly továbbá legközelebbi cikkében így szól: „ha Wohl Janka *írói egyéniségét* jellemzendi (a kritikus), igen jól van; de ha ahhoz nem tartozó *személyes jellemvonásokra* terjeszkedik, ha arról beszél, hogy W. J. szöke-e vagy barna, magas-e vagy alacsony, stb. az már nem jó lesz.“

Az igaz! Ez már nem az írói jellemhez tartozik; de tartozik-e a *személyes jellemhez*? Hát ily physiologiai történetességeket *jellemvonásoknak* tartana-e Szász Károly? — Akkor az egykori utlevelek, melyek még többet foglaltak magukban, s például a nyolcz éves fiura nézve sem feledték kitenni, hogy „nőtlen“, a jellemrajzokra nézve megbecsülhetetlen történeti documentumok; — csak hogy soha ki nem sütik belőlök közelítőleg is, mi a jellembeli különbség egy Deák Ferencz és egy Bonyhádi közt. De annyit állítok, hogy a mennyiben a személyes jellemhez tartozhatnak ily alárendelt külsőségek, gyakran tartozhatnak az írói jellemhez is, másod, harmad, vagy ha úgy tetszik tized sorban.

SALAMON FERENCZ.

(Folytatjuk.)

BELIRODALOM.

KÜLFÖLDI NÉPDALOK Greguss Ágostól, Kiadta a Kisfaludy-társaság. 1861.

Különös irodalom ez a mienk! Vagy is inkább: különösek ezek a mi irodalmi köreink! Azt hiszem, a világon sehol sincs a személyes rokon és ellenszenvnek oly tágas és szabad mezeje mint köztünk. Az ember ugyan ember marad mindennütt; de némely dolgokban még is felül kellene már emelkednünk azon kezdetleges nézpontokon, melyek — ítéleteinkben — eddig többnyire vezettek. X igen kedves egyeniség, jó czimbora, lányok és ifjak közt kitünően kedvező hirben áll; oh! ne légy oly vakmerő, hogy a Sz. Figyelő fakó hasábjain eláruld, hogy nem vagy minden dalforgácsától elragadtatva. Y-nnak világi állása magas, vagy tisztas (gróf, vagy pap) jelleme minden kifogáson sőt vádon felüli, — hogy volna lehetséges, hogy valamely philosophiai, nyelvészeti, politikai kérdésben igaza ne legyen? Z. színésznő „édes hazánk“ leánya; az istenért hallgass, ha észrevetted, hogy selypit, vagy énekel, vagy hibásan hangsúlyoz; mert ellene szólni vagy írni — hazaárulás. Greguss Ágost ur kegyetlen kritikus, sok gyöngédtelen (és tegyük hozzá, sok igaztalan) ítéletet mondott egyszer másszor, erről is arról is; — jó, írjon csak valamit! majd vissza fizetjük neki kamatostól, a mit rajtunk elkövetett; háromszor veri ezt kenden . . . Hagyján, ez még boszuállás volna, s a boszu — vajmi emberi s vajmi édes (ugy mondják!) — de így is okoskodnak: Greguss rideg kritikus, akadémiai taga philosophiai osztályban — hogyan képzelhetnök, hogy a gyöngéd lyrában, az életfris dalban, valami jó, valami kedves kerülhetne ki kezei közül. Sőt, ha a legszebben, legédesebben venné is át, az nála fanyarrá válnék.

Azért hoztam elő mindezt, mert meg kell vallanom, hogy a fenczimzett füzetet nem minden elfogultság nélkül vettem bonczkés alá. Ha ismeretéselem talán kedvezőbben ütne ki, mint némelyek várják s szeretik, — nem fog hiányozni azon bölcs észrevétel sem: „természetes! kritikus kritikusknak, academicus academicusnak, egyszerű holló hollótársának nem vágja ki a szemét.“ Hagyján, ki mint én azon elv mellett áll és esik, hogy a kritikusknak csak a művel és nem a személylyel van dolga, — nem kérdi: tetszik-e az írónak ha gáncsolom, — tetszik-e a közönségnek ha dicsérem. Sőt azt sem: nem volna-e jó alkalom most nekem is, ha mi panasgom lehet Greguss ellen, szép szín alatt a külföldi népdalokon boszulni meg?

Külföldi Népdalok! nem is csak Gregusstól, hanem a Kisfaludy-társaságtól, a népköltészet adalékai gyűjtésének ha nem is első — de legtekintélyesebb lendítőjétől vesszük e füzetet. Az egész 120 lapra terjed, mintegy 70 dalt foglal magában, s mint az előbeszéd helyett álló kis értekezés önként bevallja, nem tervszerűen gyűjtött, nem kikerekített, sok tekintetben csak egyéni kedvtelés sőt szeszély-szülte koszoru. De hogy több tekintetben felette érdekes, felette böcsös, senki sem tagadhatja, ha a költészet benső természete s őseredeti nyilatkozatai iránt csak valamennyire is bir érzékkel.

Azon okokon felül, melyek általában a költészetet embernek kedvessé teszik, ha nem csaldom két ok az, mire különösen a népköltészet hatását visszavihetjük. S bár e két ok egymással csaknem merőben ellentétes, hatásuk csodásan olvad egybe. Egyik az, hogy a népköltészet, mint az egyszerű emberi természetnek legközvetlenebb, legmesterkéletlenebb nyilatkozata, multhatlanul általános emberi érdekekkel bir. A műköltészetbe, ha visszament is az eredeti forráshoz, hogy abból is merítsen, vannak s kell is, hogy legyenek idegen elemek, miket tanulmány, bizonyos irányban fejlődött izlés, emeltebb gondolkodás-mód s világnézet stb. vegyitettek hozzá, miért — bizonyos vonal: alól — az osztályok által nem élvezhető sőt azon felül is, szükségkép nélkülözendi a frise-ség, mondanám nyersesség azon nemét, mely a fáról egyenesen szakított gyümölcsöt a legremekebb czukorba főtől megkülönbözteti. Másik oka a népköltészet sajátos érdekének, varázsának, mint mondám épen ellentétes ezzel, s legrövidebben így tudnám kimagyarázni: minden nép, faji, állami, vallásos, társadalmi sajátságai — egyénisége szerint gondolkodik, érez költ: s míg műveltsége (tehát műköltészete) az idegenekével közös vívmányokat szintén magába veszi, — népies gondolkodási s érzési módja, — tehát népköltészete — is, jobban megőrzi népegyéni sajátságait, és ezáltal az idegenre az újdonság, a különösség ingerével hat; minél jellemzőebb, annál meglepőbb leend; minél elütőbb saját módunktól, annál újdona-bb előttünk; és ha nem annyira idegen, hogy épen érthetlenné, magunk-bele-találhatlanná*) vál-jék, tagadhatlan érdekű leend. Igaz, hogy ezen érdekebe, a tisztán művészi mellé némi ethnographiai is látszik vegyülni; de ha általában a népszokások, vallás, gondolkodásmód méltó tárgyai a lélektani vizsgálódásnak s nem csak geographiai

*) Jaj! Brassai bácsi!

tanulmányokra nyujtanak anyagot, — bizonyosan e népköltészeti különösségek, költészeti tekintetben is fontosak. — Azt mondtam, hogy e két, elentétes ok, hatásaiban csodásan egybe olvad. S ezt így magyarázom. Az olvasó (t. i. a gondolkodva olvasó) az egyéniség sajátosságai alatt keresi a tisztán emberit, s mivel tudja, hogy népköltészetben nem a mesterkélettség, a fogások, az öntudatos művészség s több ilyenek, hanem egyedül a faji, égalji, nemzeti s polgárzati sajátosság hoz különbségeket elő: ezeknek lefejtése után el nem fordítva fogja megtalálni azt, a mi a dalban a valóságos költészeté mag. Természetes, hogy némely népek, az általános műveltséghez közelebb, mások távolabb állván: amazokban (a mi szempontunkból tekintve) kevesebb lesz a különös, több a művészi; emezekben több a jellemző, kevesebb a felfogásunk szerint művészi; a két érdek egymást körülbelül egyensúlyban tartaná, — ha ezt az egyensúlyt egy harmadik szempont nem bilentené föl. Tagadhatlan (okait vizsgálni most nem czélom) hogy némely népek kiválóan költői hajlamuak, mások feltűnően szegény költészeti szellemmel vannak megáldva; azért némely közel-eső eszmevilágu népnél is kevesebb költői érveket találunk, kevesebb sajátossági érdek mellett s megfordítva — némely távolabbinál: több sajátosság mellett több művészetet is.

Mindezek annyira egyszerű igazságok, hogy erősítésökre, nem csak valamely teljes népköltészeti kézikönyv, hanem Greguss kiseded gyűjteménye is elég példát nyujthat. S valóban, e könyvecskének főérdeke is kettős: mert távoli népek jellemzetes, előttünk különös hangu dalait hozza elénk, s mert mű-szépséggel bíró oly dalokat közöl, melyeket bámulással látnánk a népdalok sorában, ha nem tudnók, hogy némely népek költészete, természeti tehetség s hivatásnál fogva, forma tekintetében is a legtökélyesb műköltészet magaslatán áll: pl. az arab a dalban, s némely éjszaki népek a balladában.

Hogy a mi e kis gyűjteményt nép-jellemzés tekintetéből teszi kiválóan érdekessé, elébe bocsássuk mű-becsességének, először is azon darabokat vesszük szemügyre, melyek a mi lélekvilágunktól távoleső népekéi s igyekszünk egypár példában e távoli rokonok fajkülönbsége mellett a közös emberi hasonlatosságot magunkkal, kikeresni s ha sikerülend ki is mutatni. Arab, cserkesz, jezid *) — itt egyelőre mellőzve legyenek, mert ezek nekünk, ázsiai s urali fajnak közelrokonok; kereskedjünk legtávolabb: nézzük a malaj, madagasz, sinai dalokat, egyik, — s a litván, eszt, flamandokat más-felől.

A malaj népnek öt, apró négysoros, epigramm szerű *pantunját* közli Greguss, s Jolowitz nem levén kezemnél, egyebekkel össze nem vethetem, azért kénytelen vagyok, csak ezek mellett maradni. Ugy látszik, e kis dalokat igen össze hasonlíthatnók azokkal, melyeket táncz-forgás közben a magyar is szokott mondani, — többnyire egy előre bocsátott kép, a természetből vagy a köznapi életből s reá egy rim, mi a dallónak pillanati körülményét, kedélyállapotát vagy érzését fejezi ki. S az előre bocsátott képnek emezzel, közelebbi vagy távolabbi összefüggésben kell állni. De a magyarnál, eleven természet szerint, az ilyesmi mindig vidoran, játszian, pajkosan esik ki. A malaj pantunokban setétebb életnézetet, ridegebb — kételkedő, bizalmatlan, néhol vad szellemet fogunk találni; épen mint a malaj.

Kicsiny falu fejér ház,
Édes rózsám mit csinálsz;
Hejh egyengetem magamat,
Várom a galambomat.

Azután:

Félre tudó a májtól,
Félre legény a lánytól;
Erre te, ide te,
De szép legény vagy te, te.

Igy szól a magyar. A maláj meg:

Meg ne rázd a rizsnek szárát,
Mert ha rázod majd oda lesz.
Ne engedj az ifju szivnek
Mert ha engedsz, romlásod lesz.

S ismét:

Mért gyűjtanád meg a mécszet,
Ha kanócza nincsen?
Mért valljon a szem szerelmet
Ha ez nincs a szivben.

Vagy:

Ha előttem mégy az uton:
Rozmarinágat törj le nekem.
Ha előttem mégy a halálba
Várj meg az éden kapujába.

Ez utóbbbit melyik nép költészete ne ismerhetné magáénak? s még is rajta van a sajátos jellem vonás: az utszélen a letört rozmaring — s az édenben a kedves halálára várákozás.

Az egyetlen madagasz dal, mit Greguss közöl, ugyszólván egész történetét adja Madagaskárnak. E szigetet, a tizenhatod század legeleje óta, portugallok, hollandok, francziák, angolok nem egyszer igyekeztek megtelepíteni, elfoglalni; de sem nekik, sem a keresztyén vallásnak nem sikerült ott állandóan meghonosulni. E sikeretlenség oka egyiránt volt a magát elnyomatni nem engedő nép ellenszegülése, s az éghajlat és természet viharossága. Az előttünk fekvő dalban igazi legenda-szerűséggel van mind ez, s mily egyszerűen és megkapóan előadva; egy nemzeti eposz, egy egész dráma, egy föllengő óda, mind

*) A jezid nép-csoportka, Armeniában, a kurdok egyik törzse; harczos, szilaj, lovász-nép. Különös hite: hogy nem a jó isten kedvét kell megnyerni igyekeznünk, mert hisz annak kegyelméről ugyis bizonyosak vagyunk; hanem a gonosz szellemet kell leköteleznünk. Sz. K.

együtt öt strophában, 25 sorban. A bizalom kezdetben mily naiv :

Ime föld, hogy nőitek miveljék,
Legyetek jók, igazak s testvérink.

A fehérek álnoksága, melylyel e bizalomra felelnek :

Sánczot hánytak, várat építettek ;
Menykövet rejtettek ércztorokba ;
Papjaik *uj istennel* kínáltak.

A nép ellenszegülése, harczai :

Inkább meghalunk! És háború lön.

S midőn uj s uj hódítók érkeznek, az ég szól közbe :

— az ég miéértünk vítt erősen,
Zivatart, esőt bocsáta rájok,
S körülszállá mérgező szelekkel.

Aztán a diadal öröme, a szabadság, — s e mellett is az óva intő szó, mely az egészen — mint refrain vonul át : Part lakói ne higyetek fejérnek!

A dal oly művészi, hogy Európában sem írának meg jobban; de oly jellemzetes, hogy csak Madagaskarban énekelhették így.

A sinai dalokban egészen uj eszmevilág nyílik előttünk meg. Az a maga módja szerinti különös tan-modor, mely épennem csak a sajátképi tanversecskékben van meg, hanem mindenütt, a politikai versben szintugy mint a családias vagy szerelmi dalban. Ez az otthonsült sinai bölcsesség, melynek egész világa magában van, mely nem is tud, nem is akar tudni másról s igen meg van elégedve ma-

gában, — minden szavát, gondolatát jellemzi. De ne gondolja senki, hogy e nép észjárása azért nevetségesen korlátolva volna. A sinai fal nem kis szerű léczkerítés, s a sinaiak művészete, tudománya, állambölcsésége éppen nem abderai együgyűségű. A talpára vert 25 bambuszt némán kiálló mandarin azért tudja mi a jog s egy kis mérsékelt szabadság, és emberi természetét nem bujtatta egészen a szolgáltság bőrébe. A ki nem hiszi, olvassa el „a túlhatalmasról“ irt keserű guny-verset s mondja meg, vajon bizonyos középeurópai államban lehetne-e igazabban megírni? Vagy a „kormányzási elvet“, s a tanversek II. és III-dikát, egyszerűségökben nem becsületére válnának-e okosabb embernek is, mint a minőnek rendesen a kinézert gondoljuk. Az „ismerd tenmagadat“ régi bölcsészeti elv, s vajon a sinai miveltség állapotát, kívülről szemlélő is jellemezhetné-e jobban, mint ő magát jellemzi az „Az ősöknek pompás...“ kezdetű dalban? És hogy az asszony asszony, a szerelem szerelem s a csalódás bújja csak ugyanaz Sinában is mint máshol, szóval hogy a legkülönbözőbb viszonyok nyúge s czifrája alatt is, a szív legbelső arca mindig emberi, szebb bizonyoságot keresni se n kell reá, mint az „Eltaszított nő“-t, mely sinai szinezete megtartásával is a legmeghatóbb elegiák egyike, miket olvastunk. Nem tudom, csalódom tán, de nekem ugy tetszik, hogy népiességében valami magyaros van, a mi csak azt teszi, hogy bizonyos helyzetek s bizonyos érzelmek annyira erősek, hogy *igazán* fejezve ki, mindenütt egyformán kell nyilatkozniok.

SZÁSZ KÁROLY.

(Folytatjuk.)

K Ü L I R O D A L O M .

A HINDU DRÁMA. („Sakoontalá, or the Lost Ring:“ *Szakuntalá, vagy az elveszett gyűrű*; indiai dráma. Kálidasza szanszkrit eredetiből angol prózában és versben fordítva. *Monier Williams*, a szanszkrit nyelv tanára által. Hertford : 1855.)

(Folytatás.)

Jelenet. *) — Kert a remeteségben.

Prijamvadá és Anaszújá virágot szedve jönnek.

Ana. Ámbár, kedves Prijamvadá, szívem örvend, ha rá gondolok, hogy Szakuntalá egy hozzá minden tekintetben méltó férjjel szerencsésen ösz-

szekelt, még is valami rosztat sejtek, nem tehetek róla.

Prij. Hogyan?

Ana. Tudod, hogy a kegyes királyt nyájasan haza bocsáták a remeték, áldozati szertartásaik szerencsés bevégezte után. Ő hát visszament fővárosába, Szakuntalát a mi gondjainkra bizván; s félő, nem felejt-e el királyi hitvesei társaságában mindazt, a mi ezen mi remete magányunkban történt.

Prij. A felől nyugton lehetsz. Oly nemes természetű emberek, mint ő, nincsenek annyira kivetkezve minden becsületézésből. Hanem, megvallom, van egy, a mitől magam is tartok : mit gondolsz, mit fog mondani Kawa atya, ha meghallja a történetet?

Ana. Azt hiszem, helyesli a házasságot.

*) Jegyezzük meg itt, hogy mindezen színművek prózában és versben írvák, elegyest.

Prij. S honnan gondolod ezt?

Ana. Elejétől fogva feltett szándoka volt magához méltó férjnek adni a leányt; s miután az ég ily férjjel ajándékozta meg, vágyai betöltek a nélkül, hogy maga fáradt volna utánok.

Prij. (a virágkosárra tekintve.) Elég virágot szedtünk a szent áldozathoz, édes Anaszújám.

Ana. Igen, de szedjünk többet is, hogy legyen mivel áldozni kedves Szakúntalánk őrző-istenének.

Prij. Minden esetre (folytatják a szedést.)

Hang a szintér megett. Ho, ni! nem ládd, hogy itt vagyok?

Ana. (hallgatózza.) Bizonyosan vendég szava, ki jöttét adja hírül.

Prij. Szakúntalá ott lesz, bizonyosan, a konyhónál. (Félre) Szive legalább nincs ott, félek.

Ana. Jer, jer innen; elég virágot szedtünk már. (Indulnak.)

A hang a szintér mögött. Jaj neked, leány, ki föl se vettél ily vendéget, mint én.

Én álljak itt megüdvözletlenül,
Én, a vezeklés annyi érdemével
Dús bányá, — méltó minden tisztelőre?
S így fel se vedd, te könnyelmű leány,
A vendéglátás szent törvényeit?
Csupán szerelmed hő tárgyára gondolj,
Midőn én itt vagyok? Átkom reád —
Az, épen az, kiről gondolkodol
Ne gondoljon többé reád; szívéből
Képed veszítse el. S hiába küzdj
Felkölni multja emlékét szívében:
Tagadjon el, mint a részeg-bolond
Éjjeli mámorából fölriasztva,
Tagadja ittasan ejtett szavát.

Prij. Jaj! jaj! félek, rettentő szerencsétlenség történt! Szakúntalá, ábrándjai közben, megsértett valami vendéget, úgy kell lenni, kit tiszteltel kellett volna fogadnia (Kinéz.) Ah, ugyvan! s a mint látom nem csekélyebb személyt, mint a nagy böles Durvászasz, ki, tudjuk, iszonyú haragos. Ő átkozódott oly szörnyen és most sebes léptekkel halad tovább, reszketve dühében, s oly arczczal, mintha sohasem bocsátna meg. Haragja olyan, mint az emésztő tűz.

Ana. Szaladj utána, kedves Prijamvadá, borúl lábaihoz, esedezz, hogy térjen vissza, addig én engesztelő áldozatot készítek számára, vizet és frisitőket.

Prij. Megyek. (El.)

Ana. (sebesen néhányat lép s megböklök.) Jaj! jaj! így jár az ember, ha nagyon siet. A lábam megcsúszott s a virágos kosár kiesett kezemből. (Megáll, hogy fölszédje.)

Prij. (visszajő.) No édes Anaszújám, megtettem a mit tudtam; de micsoda élő teremtés tudna kiengesztelni egy oly savanyu képű, mogorva vén kamaszt? Hanem egy kicsit mégis puhítottam rajta.

Ana. (mosolyog.) Kicsi is sok volt annak. Hát aztán?

Prij. Hogy nem akart visszatérni, kértem, bocsásson meg, ily szavakkal: „Nagyon tisztelendő böles, engedd el, kérlek, ez első hibáját egy ifjú és tapasztalatlan hölgynek, ki nem tudá, mily tisztelettel tartozik szent hivatalod és magas rangod iránt.“

Ana. No s aztán? mi felelt?

Prij. „Szavamat meghazudtolni nem lehet; hanem az emlékgyűrű láttára szünjön meg a varázs, nem bánom.“ Így szólván, eltűnt.

Ana. Oh ugy könnyebben lélekezünk; mert most jut eszembe, hogy maga a király, eltávoztakor, Szakúntalá ujjára emlékjelül egy gyűrűt dugott, melybe saját neve volt metszve. E szerint bajának orvoslása egyedül magától függ.

Prij. Jer, kedves Anaszújám, folytassuk valóságos tisztünket. (Indulnak.)

Nézd, Anaszújá, ott ül a mi kedves barátunk (Szakúntalá), mozdulatlan, mint egy szobor, arczát balkezén nyugosztva, egész lelke elmerülve a távol férjére való gondolatban. Magára sem figyel, hát idegenre.

Ana. Aztán, Prijamvadá, egy szót se e dologról! Kiméljük barátunk érzelmeit. Testalkata sokkal kényesebb, hogy sem megbírná a nagy felindulást.

Prij. Beléegyezem. Ki is öntözne gyenge jázmint forró vízzel? (Elmennek.)

Hónapok múlnak el a csendes magányban, mindennapi áldozat és könnyörgés egyformasága közt; de semmi hir a király felől, kin a brahmán átka megkezdte immár bűvös hatását. Szegény Szakúntalá hallgatva eped, és társai (a főttebbi két leány) sötét sejtelemmel szívök mélyére zárják a végzetes titkot. Végre a szent Kanwa megérkezik hosszú távollét után, s legott elhatározza magát, hogy gyámleányát férje udvarához küldi. Szerencsés előjelek üdvözlik ez utazási szándékot, s a remeték ligete azonnal megélnkül az örvendetes készületektől. Az itt következő jelenet — Szakúntalá bucsúja ifju-ága honától — az egész szépségteljes irodalom gyöngye. Ily nyugalmasan gyöngéd scénák azok, melyekben Kálidásza géniusa kitűnő; nem is csak hazája költői közt nagy ő ebben; bizonynyal ily csöndes szépségű jelenet, mint ez, becsületére vált volna bármely kornak vagy égaljnak.

Valahára az indulás órája elérkezik; Szárnagarává, a remete, és Gautami, a remetesség fő-asszonya, vezetik a kis csapatot; s a magános berek minden lakója elétódúl, hogy „istenhozzá“-t mondjon a kedves Szakúntalának s elkísérje utján egy darabig.

Kanwa. Ti fák, magányunk fái, halljátok szavam! Szakúntalá nem nedvesíté úgy soha Kiszáradt ajkít a folyamból, hogy elébb Krisztály vizéből tiszta szeretettel Ne öntött volna szomjú gyökötökre. Gyakran szerette volna fürteit Virágitok tömött füzérvél

Ékitni, de, mert oly gyöngéd vala,
Egy szál virágtól is nem foszta meg.
Szemlélni volt csak, legfőbb öröme
Felső bimbaitok tavasz-díszét;
Oh, mondjátok hát szíves búcsu-szót neki!
Ma, még ma hagyja el szülő honát
Hogy hitves férje udvarába menjen.

(Egy „Koil” madár hangja hallik.)

Csitt! Hallod? hallod a fák válaszát,
Növéréinkét, a „Koil” dalában? . . .
Utjára jó kívánattal bocsátják
Az ő kedves Szakúntalójokat.

Hangok a levegőben.

Isten véled, utazz kéjjel hús folyam partmentiben,
Hol virágzik gyöngöe lótosz, s a nap égő sугara
Sátoros fák méla árnyát soha által nem töri,
Míg körötted szende szellő hús hulláma játszadoz.
Könnyű legyen lábad nyoma, minden lépted lebbenés,
Valahol jársz, liliomból hintse szőnyeg útadat.
Menj uradhoz, menj örömmel, és szíved legyen vidám,
Mert a hol jársz, hol te átmegy, a természet mosolyog.
(Mind ámulva hallgatják.)

Gautami. Leányom, az erdő szüzei (nyμφhái)
kik téged testvéri módon szeretnek, ime boldog
kívánatokkal eresztenek utra. Végy búcsút tőlök,
illendően.

Szakúntalá. (Illően meghajtva magát és tovább
menve, — leánybarátjához, félre.) Bármennyire
ohajtom, édes Prijamvadá, viszont meglátni férje-
met, lábam még sem akar indulni, most, hogy itt
kell hagynom örökre kislyány-korom tanyáját.

Prijam. Nem te vagy egyedül kedvesem, ki
a megválás gyötrelmét érzed. A mint a válás per-
cze közeledik, az egész liget részt látszik venni
bánatodban.

Búvában a gímnyáj is te utánad,
Felejt legelni; pávád a gyepen
Elhagyja tánczát; s ím a fák magok
Halvány levélt hullatnak, köny gyanánt.

Szak. Atyám, hadd vegyek búcsút, mielőtt
távozom, kedves jázminomtól, a berek holdfényétől.
Majd ugy szeretem e növényt, mintha testvé-
rem volna.

Kanwa. Jó, jó, gyermekem; tudom, mi-
ly testvéreleg szereted e kúszó növényt. Itt van
jobbra.

Szak. (odamegy.) Édes jázminom, te a kúszó
növények pompája, mily öröm nézni, hogy ily sze-
retettel csüggsz férjedben, a mango fán; de kérlek,
bontsd ki egy pillanatra ölelő karjaidat, s öleld
meg testvéredet; látod ő elmegy messze, messze,
és téged soha sem lát többé.

Kanwa. Szívemnek az volt édes szándoka
Leányom, oly férjhez hogy adjalak,
Ki rád méltó legyen; s ily férfit
Nyereél magadnak önnön érdemiddel.

Hozzá sietsz most, s oly bizalmasan
Fogsz rajta csüngen, mint jázminod
Szerelmes karját fonja ím ezen
Délceleg mango körül. Bíz védurára,
Mint én uradra bizlak tégedet
S e pillanattól fogva száműzők
Szívemből minden aggályt sorsodon.

Menj utadra, gyermekem.

Szak. (Prijamvadá-, s Anaszújahoz.) Nektek
hagyom emlékül, édes társaim. Viseljete rá gon-
dot, ha én elmentem.

Mindkettő (könyekre fakadva.) Hát minket
kire bízol, édes? Ki visel ránk gondot, ha el-
megy?

Kanwa. Enyje, Anaszúja, nem szégyelled?
töröld le könyvedet. Így kell enyhíteni barátoto-
kat, midőn minden segélytek s vigasztalástokra
volna szüksége? (Indulnak mind.)

Szak. Atyám látod kedves özemet? ott legel
épen a remete lak mellett. Nem soká leborjazik,
már is alig birja. Ne felejtse el megüzenni, ha
majd anyává lett.

Kanwa. Nem, nem.

Szak. (érzi, hogy valami húzza visszafelé.)
Mibe akadt a ruhám? (Megfordul.)

Kanwa. Leányom,
A kiseded őz az, tápla-gyermeked.
Szegény kis árva! jól emlékezik,
Hogy mily szeretve, mint gyöngéd anya,
Felfogtad őt s tápláltad önkendezből,
Naponkint rizs-szemet hordván neki;
S ha egyszer-másszor tüske szúrta meg
Száját, mi gyöngéd kézzel ápolád
Balzsammal hintve a vérző sebet.
Hálás növendék! most védasszonyához
Tapadva, némán esd, hogy hadd kíséred.

Szak. Szegény kis özikém, azt kéred, hogy
kísérhess egy szerencsétlent, ki haboz elhagyni
társait. Midőn anyád meghalt, mindjárt születé-
sed után, én töltém be helyét, s tulajdon kezem-
mel dajkáltalak föl; most ez a másik anyád is el
akar hagyni s ki fog gondoskodni terólad! Atyám,
légy neki anyja helyett anyja. Eredj vissza, gyer-
mekem, légy az én atyám leánya. (Indul, sirva.)

Valami különös szépet találunk mi e bús je-
lenet jósszerű bezárásában, mely, valamint az
egész scéna is, elsötétül a néző balsejtelméi által,
a háttérben leszködő végzetes átok miatt; míg a
bölcsek jövőbe látó szeme tisztán hatja keresztül
a borút és túl rajta napfényes tájak hosszú sorát
szemléli; s a hallgatóság szintén magával hordoz-
za e futó pillantást a messzi jövőbe, minden kö-
vetkező aggodalmon s kétségbeesésen keresztül.

(Folytatjuk.)

T Á R C Z A.

N E H É Z N A P O K.

(1861.)

Soha soha ily időket . . !
 Mi rég várjuk a napot!
 S nappal napot, éjelen át
 Szemünk egy csillagot nem lát,
 Schol — semmi — nem ragyog . . !

Üldögélünk, nézzük egymást
 Elmerülve, szótalan,
 De nincs olyan, s annyi ige,
 Mi azt mind elmondja, mi e
 Hallgatásban mondva van.

Mint hajós, kit a vészes éj
 Fele utján ér utol,
 Bámulunk az éjszakába
 Virad-e már valahára,
 Virad-e már valahol?

De hasztalan, mind hiába!
 A rég várt nap nem virad; —
 S mire megjő, meglehet, hogy
 Várakozó népe elfogy
 A kétség és bú miatt.

Várakozunk, s majd csügged, majd
 Szakadásig ver a szív,
 A mint a sors majd a sirba,
 Melyre nevünk sem lesz írva,
 Majd a boldogságra hív.

Tétovázó szemekkel
 Összejárjuk az eget;
 Majd meg aláhajlik térdünk,
 És a porban keresgélünk,
 Mint kárvallott gyermekek.

S járnak ugyan fenn az égen
 Ismeretlen csillagok;
 És a földnek élő népe
 Vigasztaló szép beszédbe
 Biztat, mint már biztatott.

Oh de hátha azért járnak :
 — És az könnyen meglehet, —
 Hogy ha előbb nem láthaták,
 Hogy láthassák meg legalább
 Halálán e nemzetet . . .

Hátha azért gyújták őket
 Odafenn az angyalok,
 Hogy megszentelt gyertyaképen
 Égjenek, hogy sötétségben
 Ne legyen a nagy halott! . . .

És a népek szép beszéde,
 Mely nekünk oly jól esik,
 Nem a részvét beszéde-e?
 Hogy könnyítsék, s nyujtsák vele
 A haldokló perceit . . . ?

Ah kétség! te átkos féreg
 Millióknak kebelén :
 Legyen sorsunk sír vagy élet,
 Nem féltem én e kész népet,
 De tetőled féltem én!

Halj ki, halj ki . . . és te élet,
 Boldogabb kor jőjj, siess,
 Aki olyan rég vár téged,
 A szabadság istenének
 Örökre hű népihez.

Vagy ha élnünk nem szabad már
 S el kell mennünk, elmegyünk;
 De dicsően, — úgy megyünk el,
 Hogy megöntözzék könnyükkel
 Ellenink is nyughelyünk.

És midőn a sírba teszik
 A meggyilkolt nemzetet,
 Ők, magok is elismerjék
 Kik megölték, oh hogy e nép
 Szebb, jobb sorsot érdemelt!

KUTHEN.

ELŐKELŐ VILÁG.

Orosz beszély.

GRÓF SOLLOHUBTÓL.

V.

Most jérünk a Nadinka szobájába. Kicsiny, kétablakos szoba, fehér függönyökkel. Ablakban néhány báb, vastag szótárak mellett; a falnál egy kis asztal, rajta írófüzetek s egy kis album. Amellett olaszfal és tükör, az olaszfal mögött ágy.

Ugy-e, e szobácskában bizonyos lelki frissesség lengedez felénk? Itt a lég tisztább, a világosság világosb, úgy tetszik. Ifjui, romlatlan hatás bélyege mindenben. . . .

Széken ült Nadinka, s gondolkozva száraz virágokat rendezgetett, melyeket Gretschnak „oroszbizonyos grammatikájába“ nyomtatott vala.

Az ajtónál Szavisna állt, az öreg dajka, bekötött fejjel s hallgatva szemlélte ifjú kisasszonyának elgondolkozó arcocskáját.

A leány feleje fordult.

— Nos, Szavisna? . . . mi kell?

— Semmi, kedves kisasszony; csak úgy jövék be . . . hogy lássam egy kicsit. A madame hihetően látogatni ment. Csak a maguk kedvtöltése után járhatnak az ilyen fizetett félek — uram ne hagyj el! — sohse bánják azok a többi. Dehogy jut eszébe, hogy itt hagyta kisasszonyát egyedül. Mind ilyen, ha száz volna. Azért jöttem, kedves kisasszony, nincs-e valami baja. . . .

— Unom magam szörnyen! mondá a leány, szomorú szemeket vetvén az öregre.

— Elhiszem, angyalom! . . . Hát még én! Teljes világi életemet falun töltöttem, az enyéim közt, a magam módja szerint — s ehol, uramfia, vén napjaimra ide hurezolnak Pétervárra egy nagyúri házhoz, hol minden külföldi módra megy, hol minden ember külföldi. Még engem is német ruhába akarnak bujtatni! Nem tekintik az én öreg esztendeimet! Illik az? Minap megint rám estek a grófné szobalányai, tegyek főkötőt. De beszéljenek, a mit akarnak, ily gyalázatra nem hagyom kitenni magam.

— Ugy-e jobb volt otthon, a faluban? — kérde a leány.

— Én mondom azt, kedves kisasszony!

Más ott a világ. Csak ott van igazán otthon az ember. Bezzeg van ott dolog, ha az embernek kedve van hozzá, s az unalmat azt sem tudja, mi fán terem. Mindég találni dolgot pajtában, a baromfi körül, a konyha körül: lehet gyümölcsöt befőzni, gombát elrakni. De minek sok beszéd! Falun . . . ott van igazi élet; hanem itt — itt jegybe gyűrűbe ül az ember, ölébe dugja a kezét, mint egy naplopó, s eszi a jó isten kenyerét hiába, ingyen.

Bizony jobb volt ott, gondolá Nadinka is. Ott szaladgálhattam a gouvernante engedelmével nélkül. Ott tavasszal korán hajtottak a fák. Ott vidám voltam és szabad; volt kis kertem, sok virágom, kis lovam, barna tehenem. — „Szavisna, jut még eszedbe a barna tehenem?“

— Hogy ne jutna, galambom! Az a fehérholtos. . . . Gondolom, szegényre most senki sem visel gondot; a házban is, tudom, mindent széllyelhánytak s összetörtek. De mi haszna beszélem! . . . Minden csak tövel-hegygyel van ott, mióta édes anyja, a nagyságos asszony meghalt — isten nyugoszsza haló porában!

A dajka sohajtott és keresztet vete magára. A lány nem felelt, szeméi könybe lábadtak.

— Aztán volt legalább kivel egy szót váltani — folytatá a dajka — nem úgy mint itt, ezekkel a paszományos lokájokkal, kik theatrumról fecsegnek. . . . Elmentem az egyházfinéhoz, a kántornéhoz. A kántorné, az már tudja mulattatni az embert, csak úgy repül az idő. Innepnapon meglátogattam a szomszédokat, például Tominisnét, ki Szerbinné nagyasszonynál gazdasszony. Elültem nála, beszélgettünk. Néha kijött az öreg nagyasszony is. — „Ah, Szavisna, jó napot, lelkem. — Jó napot, Nasztaszia Alexandrowna nagyasszony.“ — „Te, aztán theát öntsetek Szavisnának, az én vendégem“ — „Köszönöm igen szépen, Naszta-

szia Alexandrowna nagyasszony, köszönöm átosan a barátságot.“ . . . Lássá, galambom, ez aztán a nagyságos asszony, ez az én kedvemre való! Nem úgy, mint az itteniek, uram bocsásd! Az az igazi orosz asszonyság, istenfélő, nem nézi le a szegényt. Tartsa meg az isten sokáig erőben egészségben!“

Nadinka gondolkozva nyúlt a száraz virághoz.

Előtte is kitárult az egykori falusi élet képe. Ott — a folyam partján, a sűrű berek lábujában, áll egy zöld ablakos szürke ház. . . . E kis házban jött ő világra. Gyermek korában, emlékszik, sokat hallotta emlegetni a nénjét, kit minden ember szépnek mondott, s ki valóban szép is volt. Az is jut eszébe, mennyi tiszt járt hozzá, egy kivált sűrűben, mint a többi. Egyszer csak beállított egy nagy úr. Nénje három nap mindig sirt. A katonatiszt haragos volt, lármázott aztán elutazott, s nem került vissza többé. Aztán sok gyertya égett a templomban; a nagy ur, meg az ő nénje ott állottak az oltár előtt. Lakadalom van, úgy mondták neki. Azután nénje az idegen urral kocsiába ült s elutaztak. Ez idő óta egyedül maradt anyjával, s csendesen éltek. Néhanéha meglátogatták a szomszédasszonyt, az öreg Szwerbinnét, de legtöbbit otthon ülték. Volt kis báránya, kis lova, barna, fejértarkás tehene, volt friss levegő s mezei szabadság.

Tizenkettedik évébe fordult. Oh, erre elevenen emlékszik! Őszi idő vala; a hó sűrű pelyhekben verdeste a homályos ablaküveget; minden oly szomorú színben látszott. . . . Ekkor anyja megbetegvék. . . . Az idő mindig rosszabbá lön — anyja ágyba esett. Sokáig ápolta, ő adta neki az orvosságot, egész éjeket virasztott ágya körül. . . . Majd a tél is befoga; oly rettentő telet soha sem ért. Anyja magához hívá, fejére tette elsoványkodott kezét, megáldá, s elkezdte hörgeni. Azután a tükörrre fátyolt borítottak, a szoba közepére egy asztalt vittek — az asztalon feküdt alvó anyja, merően s hidegen. Megérkezett a pap is, fekete hosszú ruhában. Koporsóba tévék a halottat, elvitték, s lebocsáták a földbe — s a szürke házban csak a szegény gyermek maradt, ketten Szavisnával, ki fekete kendővel köté be a fejét, s

övele minden nap templomba járt, imádkozott és sirt az új sirnál.

E gondolatra a gyermeki szeretet kimondhatlan érzésével tekintte Nadinka öreg dajkájára.

— Te nem hagytál el engem, jó Szavisna! — mondá — Eljöttél velem Pétervárra, mikor néném ide hitt magához. Nem akartál megválni tőlem!

— Oh, kedves kisasszony, de hát mit gondol, hogy is tehettem volna azt? Hát hiába lett volna oly jó hozzám a boldogult? Hát háládatlan vagyok én? Nem, nem! akár mi bosszúság ér itt egyszer máskor — de *tőled*, édes jó angyalom, egy lépést sem tágitok.

Aztán mivel cseréltem én föl előbbi életemet, gondolá Nadinka. Egy rekedt szobával, hol az ablak be van függönyözve, hol meg se férek. Csak a nyárilakban érzem kissé szabadabban magamat — de már most ott is mindig korlátoz madame Pointue; mindig utánam van és kiabál rám: „álljon egyenesen“ — „ne beszéljen oly nagyfeszóval“ — „ne siessen úgy“ — „ne járjon oly lassan“ — „süsse le a szemét“ . . . Mire való mind ez? . . . Csak már nagy is volnék mentül elébb. Néném azt igéri, hogy mihelyt nagy leszek, társaságba viszen. Nagyön jó mulatságnak kell ott lenni, mert néném mindig ott lakik. Színházba, bálba fogok járni, táncolni a fiatal urakkal. Csak azt szeretném tudni, miről beszélgetnek tánc közben. Bizonyosan csupa érdekes dolgokról. . . . „Szavisna, itthon a néném?“

— Gondolom, kedves kisasszony. Csengetett, talán vendég van nála.

Nadinkának nem volt szabad nénjéhez menni, mikor ennek vendége vala: de most nem tudott tovább egy helyben maradni, . . . madame Pointue sem vala honn! . . . Kis arcza felvidult s könnyen, mint a madár, kilebegett a szobából.

A grófné pamlagán ült, a bronzos márvány kandalló előtt. Körülte asztalokon és diszpolczokon ezerféle czifra divat-apróság: ó százsz porcellán, malachit, legyezők, zsebkönyvek, egész nagy sereg emlék, album alakjában, Karlsbadból, Bécsből, Párisból; csiszolt üvegek, chinai alakok, s üres íróeszközök.

A szoba általában pompásan volt butorozva. Az ablakokban valódi középkori üvegtáblák, rajtok catholicus legendák és lovagi jelenetek ábrázolva. A drága kárpit híres művészek festményeit borította. A puha lábszőnyegen Gambnak*) genialis alkotványai különböző irányokban szét szórva heverték. Végre az íróasztalon, mely a legfinomabb bécsi íróeszközökkel vala ékesítve, több francia regény hevert, s azok közt, jól megjegyezzük, egy orosz könyv is, mely nem győzte csodálni, hogy ily pompás palotába jutott, először életében.

Szemközt a pamlaggal, melyen a grófné heayélt, ült Setinow, nyájas csevegésbe merülten a méltóság asszonyával. . . .

— Mi ujság?

— Azt mondják, G. úr az ünnepig kamarás lesz. Eddig sok ajtó zárva volt előtte; talán majd megnyitja a kamarás kulcs.

— Hát még?

— Egy lakadalom. B. herczegné rászánta magát, hogy hozzá megy állhatatos imádójához.

— De hiszen nem szenvedheti, két év óta bolondot üz belőle.

— Nem tesz semmit: jó örökség szállt rá; a herczegné pedig csupán éveire nézve lett gazdagabb. Tegnap volt a jegyváltás, ma már oly szerelmes belé, hogy nem győzi bámulni a világot.

— Szegény herczegné! Egyébiránt minden tekintetben hozzáálló szerencse.

— Még mást is emlegetnek — folytatá Setinow — az a hire, hogy az én barátom, Csúdin herczeg, két millióra házasodik.

A grófné mérges pillantást vete Setinowra, aztán mosolygott.

— A nem igaz. Üres szóhajtás. Eszébe sincs.

— Apropos — monda Setinow — sok szerencsét az új hódításhoz.

— Már ki az?

— Az én barátom, Leonin, ki azt hiszem, még esztét veszti. Jut eszébe, az a fiatal tiszt, kiről a napokban annyi újságvágygyal kérdezősködött. Nem akar békét hagyni, vezess minden áron a nagy világba. A kolomnai kedvesről szó sincs többé, s ha csak ne-

vét hallja is, zavarba jő, s neki vörösödik, mint egy iskolás gyermek.

— Leonin, — monda a grófné lesütött fejjel — Leonin, az, az lesz bizonyosan. . . . A Szwerbinné unokája. . . .

Egy fekete fiókból néhány öreges, korántsem csinos kéziratú levelet vön most elő, s forgatta mély sohajtás között.

— Miféle gyöngéd levelezés az? kérdi Setinow, — nem vigyázat olyasmiket más előtt olvasgatni.

— Boldogult anyám levelei — felelt szomorúan a grófné. — Ez itt véghagyása.

Setinow lecsüngeszté fejét s hallgatott. Hanem világias vidorsága csakhamar felülkerült.

— Mit akar, mit csináljak most már ezzel a Leoninnal? kérdé.

— Szó sincs róla, hozza el a pénteki bálba és mutassa be nekem. Ismernem kell közelebről. . . .

— Oh, oh! — monda Setinow — hova tudja tenni őket? Hisz már a nélkül is egész sereg sohajtoz utána remény nélkül.

— Félre minden tréfával. Komolyan kérem föl.

— Parancsa szerint, bájos cousine-om. Tudja, hogy mindent kész vagyok megtenni érte. Ha kívánja, F . . . hez megyek ebédre s minden tál ételt analysálok vele együtt — ha kívánja, egész napot töltök régi imádóival, kik közül egyik Angliát, másik Olasz-hont földözte fel — ha kívánja, az orosz színházba megyek — ha kívánja, whistet játszom süket néjével, sőt még arra is elszánom magam, hogy L . . . költeményeit és S . . . b*) beszélyeit meghallgatom. . . . Szóval kész vagyok önért minden áldozatra. Ha parancsolja, tánczolk . . . vagy mi az, tánczolni! . . . belészeretek minden rátságba, melyekben ez a mi szép Pétervárunk oly rendkívül gazdag. . . .

Most egyszerre megállott kereke a Setinow elménczkedéseinek.

A piros ajtófüggöny lassan megnyilt s a mögött Nadinka igéző fejcskéje lön látható, ki félénken jártatta körül a szemét; Setinow felugrott helyéből. Minden csélcsap

*) Legfényesebb butorraktára van Pétervárott.

*) Hihetően L . . . Lermontoff, S . . . b pedig Sollohub, maga az író.

ékesszólása oda lön. Zavarba jött, hallgattott.

A grófné egy elégületlen pillantást vete hűgára. Nadinka megjelente kiragadá őt egy csalódásból.

Hogy ezt egészen megérthessük, előbb ismerünk kell a nagyvilági hölgy sajátképeni életét. A szűk kör, melyben ragyog, az ő egész birodalma — szépsége a királyi pálcza — imádói serge az alattvalók. Ennél fogva minden más nő vetélytársa, a szép nő pedig természetes ellensége, ki bájainak erőszaka által birodalmát és alattvalóit elrablással fenyegeti.

A grófné nem szerette Setinowot, s mind a világ tudtára egész nyíltan kaczerkódott Csúdin herczeggel. Mindazáltal Setinow herczeg, mint főnebb megmutattuk, hizelgő birtok vala egy divathölgynek. A kielégített önzés sajátóságos érzelmével szemlélte őt lábainál a grófné — midőn egyszerre kipattant a való. Azon ösztönrel, melylyel minden nő fel van ruházva, Setinow első mozdulatára kitalálta ennek titkát, egyszersmind most vevé észre először, hogy huga már nem gyermek, hogy Nadinka szépsége az övét nemsokára el fogja homályosítani.

— Nadinka, el ment hazulról madame Pointue?

— El, mamácskám.

Nadinka a nénjét mamának hívta.

— No gyere hát, ülj ide közénk. Herczeg, ugy-e nem is ösmeri még a hűgomat? Engedelmevel bemutatom.

Setinow meghajtá magát ügyetlenül.

— Már volt szerencsém. . . .

— Ej, ugyan! hagyja ezt. . . . Hisz még csak gyermek. . . . Azt gondoltam, hogy nem látta még. — A grófné folyvást Setinowra nézett.

Az elpirult.

Ördögös asszonya! gondolá — bizony mindent észrevesz!

Nadinka elfogulás nélkül szemlélte a tisztet és jutott eszébe, hogy egyszer egy szép reggelen találkozott vele a nyaraló mellett, mikor még szabad volt kénye szerint futkosnia, mint hajdan.

A grófné rendkívül bosszús vala. . . .

— Ön ma ugyancsak jó kedvébe van — mondá — minden ember kikap tőle. Tréfája szúrós, mint a kés. Nincs mód attól menekedni. Nem hiába tartják oly gonosz embernek. Gúnyt üzni barátaiból, rokoniból, ez csekélység ön előtt! — Ugy-e való, hogy nem szeret senkit. . . .?

— Szeretem barátimat! — válaszolt Setinow, — vagy, nem bánom Csúdin herczeget is; higye el, a mit én neki tanácsolok, az csak javára szolgálhat. . . .

— Nadinka, fogass be nekem; eredj, öltözz fel, ma téged is elviszlek.

Nadinka ment.

— Ugy-e szép kis lány? — kérdi a grófné mosolyogva.

Setinow ráhagyólag inte.

— Még gyermek, úgylátszik, s gondolja csak, már is jegyben jár.

— Jegyben? kiálta fel Setinow.

— Igazán. Hanem ez, természetes, még titok. De önnek mint atyafinak, megsughatom. Csak hogy aztán ne mondja senkinek. . . . Igen, tánczol ma este Taglioni?

— Azt hiszem. . . . tánczol. . . .

— Jöjön fel páholyomba. . . .

Mindketten felálltak.

Ez alatt Nadinka csendesesen visszatért szobájába.

— Szavisna! — kérdé az öreg dajkától: ismered herczeg Setinowot, ki ide jár nénémhez látogatni?

— Láttam; ugytetszik, fekete haja van.

— Rosz ember, azt mondják.

— Lehet, de mi közünk hozzá, édes?

— Kár.

— Ej, mi kár benne, édes gyermekem, az isten szerelméért!

(Folytatjuk.)

É R T E S Í T Ő.

Szathmár-Németi szabad királyi város egyházi és polgári története. Összeszedte Sarkadi Nagy Mihály, rendbeütötte s kiegészítette Bartók Gábor stb. Szathmár 1861 8-adr.

Székes-Fehérvár Története. Irta Csapó Kálmán. Székes-Fehérvár 1861 12-edr.

E két monographia közül mindegyik más téren mozog. Bartók ur kimerítő s tudományos ismertetést akart adni, Csapó urnak pedig aligha volt egyéb célja, mint a magyar turistáknak historiai s régészeti kalauzt juttatni kezökbe. Sennek megfelelőleg az első terjedelmes, az utóbbi vázlatos s alig egyéb, mint a Palugyai „Magyarország legujabb leírása“ czimű munkája II-ik kötetében található adatoknak más stilusba való öltöztetése. Sőt még az okmányok is feltalálhatók Palugyiban, csak hogy emitt eredetiben, míg Csapó ur fáradságot vett magának azokat lefordítani — hogy mi célból? valóban nehéz volna megmondani, miután a nagy közönség egyik alakjában sem élvezi, a buvár pedig kedvesebben vette volna, ha Csapó ur Székes-Fehérvár beltörténetére vonatkozó adatokat közöl. Azonban Csapó ur stilusa ha nem is correct, eléggé folyékony s a ki sem Palugyait nem bírja, sem kedve nincs a hosszabb buvárlatokhoz, e munkából megismerkedhetik e nevezetes város historiájával s historiai nevezetességeivel. De nem állhatjuk meg, hogy a szerzőnek meg ne sugjuk, hogy a compilálás még nem historia írás, s az ilyen munka diszitheti ugyan a kisasszonyok asztalát, de az irodalomban nyom nélkül enyészik el. Előttem hihetetlen, hogy Székes-Fehérvár levéltárában a város beléletére vonatkozó adatok ne volnának. Azt sem ártana tudni szerzőnek, hogy a „mons Noe“ = szőlőhegy, hogy a törökök nem 1702-ben üzettek ki az országból (24 l.) s hogy a latinok nem rómaiak de olaszok voltak.

A mi már a másik monographiát illeti: ez két ember munkája, Nagy Mihályé és Bartók Gáboré. Nekem ugy rémlik, hogy a munkának becsebb részét köszönhetjük Nagy Mihálynak. Ezzel nem akarjuk csekélyleni Bartók ur érdemét. Összehasonlítani a kutfőkkel, revideálni, kiegészíteni és folytatni valamely történeti munkát, bizonynyal

nem kis érdem. Összegyűjteni az adatokat különböző levéltárakból s különböző szakférfiaktól, ez is tesz valamit. Ennyi fáradság és ily, ugylát-szik, lelkiismeretes munka után többet vártunk volna tőle. Hogy irodalmilag, egyházilag, vagy politikailag kitünő férfiaknak életrajzát nyujtsa — bizonynyal helyes és szakjába vágó dolog volt. De kit érdekel Haas Mihály másfél hasábos magasztalása? Mi köze a historiának minden ismeretlen néptanítónak historiájához? ki ne unná meg egyhangu variatioit azon nagy szavu dicsériádoknak, melyekkel egyik s másik egykoru tiszteletre hívó külsejű, férfiasan szép vagy istentudja minek nem neveztetik? Más az, midőn a XVII—XVIII század papjainak, tanárainak biographiáját az iskolának s egyháznak történetével összefortan adja — Nagy Mihály után. E részt már a Sárospataki Füzetekből is ismerjük s nem habozunk kimondani, hogy a munka legbecsebb részét teszi. Adva e részt — s nem hagyva ki a szerző által ugynevezett érdeksértő (!) helyeket — megrövidítve az elejét, több hely jutott volna a polgári történetnek, mely, míg az egyházi történet 15 ivet foglal el, két ivre van összeszorítva. Két ivre! Pedig mi nagy, gazdag lehet a szathmári levéltár, arról a vett csekélységek is meggyőzhetik az olvasót. Egy török levelet veszünk mindössze s Károlynak egy levelét — hivatkozásokat sok helyt tanácsi jegyzőkönyvekre s levéltári okmányokra, csonkán s megjelölve az eseményt, melyért fölemlitetett. De már ennyi is több, mint mennyit sok más monographiában találhatnánk, s ezekkel is nyer a történet új adatokat. De miért csak ennyit? Az egyes városok leírása csak akkor fog czélnak teljesen megfelelő lenni, ha az írók a levéltári adatok közlésében nem fognak fukarkodni. Együtt ezek kiegészítik, illusztrálják a polgári történetet, fényt deritnek homályos kérdésekre, sőt ezek nélkül az állam beléletéről igaz képet soha sem nyerendünk. Csapó ur munkája e czélhoz alig hajszálnyival járul. Bartók ur már megközelíti azt — sőt munkáját nyereseménynek is tarthatjuk. De miért nem tette azt nagyobb nyereseménynyé?

SZ. S.

V E G Y E S.

Lapunk közelebbi száma a tudvalevő nyomdai zavar miatt jelent meg oly későn. Bocsanatot kérünk e hátramaradásért, melyen a legjobb szándékkal sem birtunk segíteni. Talán már rendbe jövünk.

Beküldetett a „Mármaros-szigeti hely.

hitv. gymnasium Értesítője az 1860°/1 évről. Harmadik év. Kiadta Szilágyi István, igazgató. (Sziget, a kir. kincstári nyomdából.) Tartalma: Emlékeszéd Hari Péter felett Szilágyi Istvántól; Hari Péter emléke, költemény P. Szathmáry Károlytól. Továbbá „Értesítő részletek“ — melyben

az iskola ez évi statistikája adatik. Az intézet kormányzója a *Pártfogóság* s ennek kifolyása a *Kormányzó tanács* melynek élén id. gr. Teleki Domokos, mint főgondnok, áll. Nyolcz rendes és egy mellék-tanár végzi a tanítást. A gymnasium hat osztályában volt az idén összesen 86 növendék, legnagyobb részt (66) helyvét hitvallásuak, s legtöbben (80) magyarok. — A szigeti magyar iskola fontosságát nemcsak confessionalis, hanem nemzeti tekintetben is, nem szükség fejtegetni. Virágozók soká!

— A pesti „Matica Szrbszka“ testvéri érülete jelül több hazai intézetünket mint az akadémiát, Kisfaludy-társaságot, meghívta azon ünnepélyre, mely e hó 29-kén Ujvidéken *Tököly Sabbás* emlékezetére tartatni fog.

— Nem minden lap kísérte javallással Szedged város ujtását, hogy a polgármester címet *polgárnagyra* változtatta. Pedig nyelvünk szellemében s régi emlékeink analogiájára történt az. Így képzett régi szó az ismert hadnagy-on várnagy-on kívül a *folnagy* (fentartva egy család nevében is), mely a falu-nagy rövidítése, s majd falusi bíró majd majoros értelemben fordul elő. Csupán abban üt el a polgárnagy említett mintáitól, hogy azok collectiv fogalom, vagy helynév után teszik a nagy-ot: mint *had, falu, vár*, nem egyénre vonatkozó szó után, minő ez; *polgár*. E szerint inkább *városnagy* lenne.

— A P. N. után írjuk a következőt, mi, ha igaz, nagyon nevezetes találmány. Párisi tudósítások szerint valami Caselle abbé megfejtette a távirtda igazi kérdését t. i. a kézirat átvitelét bizonyos távolságra. Találmánya nyomán minden sor, melyet a villanyos drót egyik végén leírnak, leiratik a drót másik végén az író saját vonásai-val s ezáltal oly leirat nyerhető, mint a másoló sajtó által. Bonyolodottabb rajzokat is lehet ez uton sürgönyözni. Páris és Amiens között már használják ez új szerkezetet. — Látni való, hogy ily módon az időbeli nyereségen kívül a *títok* és *hitelesség* teljes megóvása rendkívül nagy előny.

— A magyar t. akadémia Évkönyveiből ismét 2 új füzet jelent meg. Tartalma egyiknek: a XIII. századbeli deákmonostori román sztilu basilika monographiája; a másiké: a puhányok izomrostjai dr. Margó Tivadartól.

— Horn hazánkfia az aug. 8-ki feliratot „L'ultimatum de la Hongrie“ cím alatt közre szándékszik bocsátani. Ugy halljuk, hogy e feliratnak Pesten is készült már egy hű fordítása, melyet dologértő magyarok hozzájárultával Mr. Loevnick, a Moniteur köztünk mulató levelezője, eszközölt.

— Rossini, Meyerbeer és Auber felszólítást

kaptak az angol kiállítási bizottság részéről, hogy a jövő évi nagy tárlatra cantatékát szerzenének. A két utóbbi, mint a német és francia zene képviselői, rá is tett, de Rossini megköszönte s nem vállalta, minthogy „ő már nem tartozik az élő zeneszerek közé;“ helyette Verdihez ment hát felhívás, mint a most élő olasz zeneszerzők legnagyobbikához. Hogy Anglia kit választ saját zeneiskolája képviselőjéül, az még nincs eldöntve. (P. L.)

— *Nyilatkozat*. Több hazai hirlapban említett azon hir, miszerint a nemzeti színház igazgatásával lennék megbízandó, annál inkább meglepett, mert arról semmi hivatalos tudomásom nincsen, e diszes állomásra s nehéz feladatra mulhatatlanul megkivántató szakismerettel és avatottsággal nem bírok, de személyes viszonyaim annak elvállalását különben sem engednék. Pest aug. 18-án 1861. Lukács Móricz.

Sajnos, hogy e nemzeti intézetünk körül akkoron hagytuk a „tér foglalást“ mikor majdan nem lesz tér a lábunk alatt.

— A florenzi szinpadon egy pantomim járja most, „Solferinói csata“ című, melyben Victor Emanuel is szerepel. Szárd tábornok jelmezben játszsziák, a nélkül, hogy a censura beléakadna. (Elhiszszük, ha dicsőítésről van szó: de innen messze van még a *comoedia prisca* szabadsága. Majd beléakadnának egy Aristophanesbe!).

— Megjelent: „Hadmezei szolgálat.“ Emlékeztető és tanácsadó zsebkönyv gyalog, tüzér, lovas fő és altisztek számára. Irta Szomor Károly, egykori főszázados a 8-ik huszárezrednél. Ára 2 ft.

— A magyar zene barátai örömmel fogják venni (*venni* a szó mindkét értelmében) Bartalus István „101 nép- és magyar dalának“ 2-ik kiadását, mely közelebb Rózsavölgyi és Társa műkereskedésében megjelent. Ára a csinosan kiállított füzetnek 5 ft.

— Buda városa a mult héten tartott közgyűlésében elhatározta megvenni a lánchid társaságtól azt a három telket, melyen az ideiglenes népszínház épül, hogy így megörökítse Budán a magyar színészetet.

— Kecskemét város képviselői testülete, mint a lapok írják, elhatározta, vagy elfogná, hogy egy Pustaszerezen *Árpádnak* emelendő emlék iránt az országgyűléshez fordul. Vajon szükséges-e *Árpádnak* ily emlék? Börne egy Luther-emlék tervezése alkalmával azzal csúfolta ki honfi társait, hogy ide s tova a Jézus Krisztusnak is emléket indítványoznak. Megirta azt Vörösmarty:

S melyet szerze, te légy, ország, az erősnek örök jel:
Népvezető Árpád hamvai nyugszanak itt!

UJ KÖNYVEK *).

SÁROSPATAKI FÜZETEK. Protestans és tudományos folyóirat. Egyház és nevelés, tudomány és irodalom körében. Kiadják a sárospataki ev. ref. főiskola tanárai. Szerkeszti *Antalfi János* gimnáziumi tanár. Ötödik évfolyam. III. és IV. Előf. ára 10 füzetnek 6 ft. (Jäger, S.-Patak).

SÁROSPATAKI NÉPSZERŰ NAPTÁR 1861. A sárospataki ref. főiskolai testgyakorló intézet (gimnasztika) javára. Szerkeszti és kiadja *Antalfi János* tanár. (Jäger, S.-Patak.)

AZ 1861-ik évi MAGYAR ORSZÁGGYŰLÉS. Első kötet. 1. füzet. Előfiz. ára egy kötetnek 2 ft. 40 kr. (Ugyanaz németül is). (Osterlamm, Pest.)

SZÁSZ KÁROLY KÖLTEMÉNYEI. Két kötet. Ára 2 ft. 50 kr. (Heckenast, Pest.)

ÁBRÁND és VALÓ. Beszélyfüzér. Irta *Huszt Jenő*. 1 kötet. (Kádár, Rimaszombat.)

Emlékbeszéd GRÓF TELEKI LÁSZLÓ m. akad. tiszt. tag felett. Tartotta a m. tud. akadémia összes ülésében, május 27-én. MDCCCLXI. *Lukács Mór*icz, m. ak. t. t. Ára 20 kr. (Emich, Pest.)

MAGYARÍTÁS a TERMÉSZETTUDOMÁNYOKBAN, s különösen annak gyakorlati jelentősége. Olvasta a m. tud. akadémiában május 13. 1861. *Szabó József*, m. akad. lt. Hivatalos kiadás. (Emich, Pest.)

BUDAPESTI SZEMLE. Szerkeszti és kiadja *Csengery Antal*. *Negyvenedik* füzet. Ára egy 10 füzetes évi folyamnak 10 ft. — (Emich, Pest.)

SZÁZ MAGYAR NÉPDAL. Gyűjtötte s zongora kísérettel kiadta *Füredi Mihály*, a magyar nemz. színház dalszínészeti tagja. Harmadik olcsó kiadás. Ára 3 ft. (Emich, Pest.)

LAJOS PÓHARA. Anakreoni danák három pohárban. Irta *Balkányi Lajos*. (Telegdi, Debreczen.)

KÜLFÖLDI NÉPDALOK. *Greguss* Ágostól. Kiadta a *Kisfaludy-Társaság* (Emich, Pest.)

BEDE ÁDÁM. Regény. Irta *Eliot György*. Angolból fordította *Salamon Ferencz*. Első füzet. Kiadta a *Kisfaludy-Társaság* (Emich, Pest.)

MAGYAR NYELVTAN tanodai s magánhasználatra. Irta *Szvorényi József*. Ára 1 ft. (Heckenast, Pest.)

A CZIGÁNYOKRÓL és a CZIGÁNYZENÉRŐL Magyarországon. Irta *Liszt Ferencz*. Ára 2 ft. (Heckenast, Pest.)

A MAGYAR NEMZET MŰVELTSÉGI ÁLLÁSÁNAK VÁZLATA az első fejedelmek korában és a kereszténység behozatalának története. A magyar akadémia által a történettudományi osztály jutalmával koszorúzott pályamű. Irta *Frankl Vilmos*, pest-központi növendék pap. (Emich, Pest.)

UTI RAJZOK. Irta *Zombori Gedő*. 1 kötet. Ára 1 ft. (A szeptemberben megjelenő 2-dik kötettel, 2 ft.) (Stein, Kolozsvár.)

MAGYAR NYELVÉSZET. Szerkeszti *Hunfalvy Pál*. Hatodik évfolyam. III. füzet. Előf. ára 6 füzetnek 5 ft. 25 kr. (Osterlamm, Pest.)

GRÓF SZÉCHENYI István rövid életrajza. Öt képpel. (Második bővített kiadás.) Kiadja *Kotsányi László*. Ára 1 ft. (Müller Gy. Pest.)

Emlékplap KATONA JÓZSEF emléksobrának Kecskeméten 1861-dik évi Május 20-kán történt leleplezési ünnepélyéről. Ára 20 kr. (Szilády, Kecskemét.)

A LEVÉL. Vigjáték. Irta *Greguss Ágost*. Ára 80 kr. (Pfeifer, Pest.)

A MAGYARHONI TÖRVÉNYHOZÁS történeti VÁZOLATA. stb. Kiadták. *Kovács Pál* apát és *Kovács Sándor* ügyvéd. Ára 1 ft. 60. (Burger, Szeged.)

A MAGYAR ÁRVAGYÁM stb. Irta *Kovács Zsigmond*. Ára 1 ft. (Pfeifer, Pest.)

MAGYARORSZÁG CSALÁDAI címekkel és lezármaszói táblákkal. Irta *Nagy Iván*. Tizedik kötet. 1—2 füzet. *Mednyánszky — Molnár*. Ára 1 ft. 70. (Ráth, Pest.)

BÖLCSÉSZETTAN. Első kötet. **TAPASZTALATI LÉLEKTAN** (mint előkészítő a sajátlagos bölcsészethez. Második javított kiadás. Irta *Warga János*. (Ráth, Pest.) Ára 1 ft.

EMLÉKBESZÉD gr. **TELEKI LÁSZLÓ** felett. Félegyházán, 1861-dik évi június 8-án tartotta *Szász Károly*. Szilády, Kecskemét.)

FEJES ISTVÁN KÖLTEMÉNYEI. Első kötet. Ára 1 ft. 20 kr. (Burger, Szeged.)

MALVINA KÖLTEMÉNYEI 1861. (Ráth, Pest.)

A MADÁR. Irta *Nagy József*, magyar akad. lev. tag. Ára? (Szigler testv. Komárom.)

NYILT LEVELEZÉS.

... Már hogy volna :

„Keserv az élet, czélja fájdalom?”

A versekben nincs egyéb virágos reminiscenciánál az olvasott költemények nyelvére.

N. N.-nek Baján. Van némi erő a nyelvben, hangban, talán közölhetők is — buzdításul. De eredetiség, gondolat-tömörség nem sok.

A „Magyar Árvagyám” t. példányát s a szives megemlékezést köszönjük, de tartalmáról *bővebb* említést tenni, haladná lapunk körét. Azonban, lehet, ejtünk egy két ajánló szót mellette, ha időnk lesz átlapozni.

Sz. F. A kétszer megküldött vers egyszer sem üti meg a mértéket. Majdnem ugyanazon peripetiákon fordul le mint az első ballada. De a balladában nincs bizonyos stereotyp helyzet és modor, mely mintára aztán akarányat lehessen önteni. Más húr, más hang : elég volt ebből *egyszer*. Így a „szegény asszony orsójára emlékeztet” midőn egy orsó fonállal ügyeskedett bezonyítani, mily sokat font ő. Az adoma igen ösmeretes.

TARTALOM.

Az ember és író. *Salamon F.* — Külföldi népdalok *Gregusstól*. *Szász K.* — A hindú dráma. — Nehéz napok *Kuthen*. — Előkelő világ. *Gr. Sollohubtól*. — Értésítő. — Vegyes. — Uj könyvek. — Nyílt levelezés.

*) Hogy ez állandó rovatot minél teljesebbé teshessük, kéretnek a t. kiadó, illetőleg szerző urak, hogy az ujonnan megjelenő művekből egy-egy példányt, vagy legalább annak egész címét, hozzánk beküldeni sziveskedjenek. *A szerkesztőség.*